

Idrijski razgledi

Zakojske grape s Poreznom

Foto: Jelko Podobnik

Letnik XI.
številka 2
31. julija 1966

Izdaja

Mestni muzej v Idriji

Uredniški odbor:

inž. Ivan Gantar, Anica Munda,
Jurij Bavdaž, Slavko Poljanšek,
Jože Čar, Milan Božič.

Odgovorni urednik

Srečko Logar.

Izhaja vsake tri mesece.

Celoletna naročnina Ndin 4,
za inozemstvo Ndin 6.

Naslov:

Idrijski razgledi,

Idrija,

poštni predal 11,

telefon 7 61 35,

tek. rač.

pri NB Idrija

št. 5202/603-119.

Telegrami

Muzej Idrija.

Tiska tiskarna

»Primorski tisk«

Koper.

Henrik Freyer

(Ob stoletnici njegove smrti)

Henrik Freyer se je rodil 7. julija 1802 v Idriji. Njegov stari oče Ernest Freyer, doma v Zatcu na Češkem, je ustanovil leta 1754 v Idriji rudniško državno lekarno in jo je vodil do svoje smrti. Že Janez Scopoli se je potegoval za ustanovitev lekarne v Idriji, a ni dobil dovoljenja. Po Ernestovi smrti je prevzel vodstvo lekarne njegov sin Karel, Henrikov oče. Oba Freyerja sta bila znana kot odlična botanika in sta bila v tesni zvezi z več naravoslovnimi strokovnjaki. Tako se je mladi Henrik pri očetu in med očetovimi znanci že v zgodnji mladosti seznanjal z rastlinami in živalmi ter se naveljubil do naravoslovja. V času Ilirije je služboval v Idriji francoski naravoslovec Holandre. Ta je urejal razne zbirke prirodnin. K sodelovanju je pritegnil tudi mladega Henrika. Leta 1815 so vpisali Henrika v ljubljansko gimnazijo. V tem času so slovela Hladnikova javna predavanja iz botanike na gimnaziji, so pa

bila dovoljena dijakom šele od 5. razreda naprej. (Takratne gimnazije so bile šestrazredne.) Hladnik dolgo časa ni dovolil Freyerju, da bi obiskoval ta predavanja, ker se je bal, da ne bi zaradi njih zanemarjal drugih obveznih predmetov.

Leta 1819 se je vpisal Henrik na gimnazijo na Reki in tu je končal srednjo šolo. Nato se je vrnil v Ljubljano in dokončal študij filozofije. Leta 1825 je Freyer opravil izpit in dobil naziv magistra farmacije. Nato se je vrnil domov in pomagal do leta 1827 ostarelemu očetu pri delu v lekarni. V tem času je z veliko vnemo obiskoval bližnjo in daljno okolico Idrije ter marljivo zbiral rastline in žuželke. Na teh naravoslovnih pohodih se je seznanil z marsikaterim naravoslovcem. Jeseni 1827. leta je odpotoval na Dunaj, da bi tam dokončal lekarniške študije. Na Dunaju je študiral poleg drugega tudi fiziko, kemijo, mineralogijo, zoologijo in botaniko.

Ob odkritju spominske plošče Henriku Freyerju 12. 7. 1966

Foto: Mestni muzej

Po končanem študiju je bil v lekarniški službi na Hrvaškem, v Gradcu in v Ljubljani. Upal je, da bo postal po očetovi upokojitvi vodja lekarne v Idriji. Ker se mu ta želja ni izpolnila, je sprejel avgusta 1832 mesto kustosa v deželnem muzeju v Ljubljani. Takoj po namestitvi so poslali Freyerja v Dvorni naravoslovni kabinet (kasnejši Naravoslovni muzej) na Dunaju, da se nauči pri tamkajšnjem kustosu Jakobu Hecklu tehnike prepariranja živali.

Mesto kustosa v ljubljanskem muzeju je bilo v tem času le provizorno. Kljub temu je Freyer opravljal to službo z veliko požrtvovalnostjo nad 20 let. Skrbno je urejal herbarije in prepariral sesalce, ptiče, ribe, dvoživke in pajke. Uredil je že takrat obsežno zbirko žuželk. Poleg vsega tega pa ni zamenjal svojih pohodov v naravo, kjer je zbiral rastline in živali. Leta 1838 je spremljal saškega kralja Friderika Avgusta II., ki se je zelo zanimal za botaniko, na botanične ogledde. Najprej sta se povzpela na Sv. Lovrenc pri Polhovem Gradcu, da bi si kralj ogledal blagayev volčin, nato pa v Idrijo. Freyer ga je peljal ob Idriji h Kobili in k Divjemu jezeru, kjer si je kralj z velikim zanimanjem ogledoval zelo redek kranjski jeglič. Botanik Freyer pa ni pozabil peljati visokega gosta še na Jelenk, da je v Kendovi steni spoznal dražestni jeglič, ki sta ga dotlej poznala samo Freyer in Ferjančič.

Freyer je pri svojih prirodoslovnih proučevanjih Kranjske pogrešal vsebinsko bogato karto, v kateri bi bile vnesene vse geografske podrobnosti pokrajine. Zato se je kot prirodoslovec in ne kot geograf začel pečati z mislijo, da karto Kranjske izdela sam. Veliko marljivega in natančnega dela je bilo potrebno za to zamisel. Z vztrajnostjo je pa le uspel, da je karta Kranjske izšla 1844. leta.

Kot široko razgledan naravoslovec se je prav tako živo kot za biologijo zanimal tudi za tedaj še mladi vedi — geologijo in paleontologijo. Zelo rad je obiskoval kraške jame, v katerih je vneto izkopaval in brskal po ilovici in tudi našel veliko okostij jamskih medvedov. Na idrijskem področju je obiskal več jam. Največkrat je obiskal Ravensko jamo nad Cerknem. Le-to je premeril, narisal načrt in nabral mnogo vzorcev aragonitnih kapnikov in sige.

Freyer, ki je hotel spoznati vso Kranjsko, je moral zaradi njene gorate površine tudi v planine. Rastlin, živali in kamenin ni nabiral samo v ravninah. Zanimalo ga je, kakšna favna in flora je visoko v gorah. Tako se je polagoma razvil tudi v drznega planinca,

ki se je povzpел na Mangart. Nekaj let kasneje se ni odrekel tudi vzponu na Triglav.

Henrik je bil zelo razgledan in delaven naravoslovec. Bil je član kmetijskih družb za Kranjsko, Goriško in Koroško, Montaničnega društva za Notranjo Avstrijo, dopisni član društva naravoslovcev, Društva ljubiteljev vrtno kulture v Moskvi in Botaničnega društva v Regensburgu. Dopisoval je z mnogimi naravoslovci različnih dežel. Pripravljal je delo »Flora Carnioliae et Carinthiae«, ki pa je nedovršeno ostalo v rokopisu. Leta 1842 je izdal Freyer v Ljubljani knjigo: »Fauna der in Krain bekannten Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische«, v kateri našteva 376 vrst vretenčarjev. Poleg latinskih imen živali navaja slovenska imena. Za primerjavo raznih pisav »kranjščine« je dodan primerjalni abecedar po Trubarju, Metelku, v ilirščini, češčini in poljščini. Freyer torej ni proučeval slovenske narave samo kot naravoslovni entuziast, temveč tudi kot slovenski kulturni delavec.

Leta 1853 je bil imenovan za kustosa v tržaškem zoološkem anatomskem muzeju. Z velikim veseljem je sprejel to novo službeno mesto, ker je želel, da bi se поблиže seznanil tudi z morsko favno.

Sredi plodnega dela v Trstu pa je začel hirati. Po družinskem izročilu so ga zrušili preveliki napor, deloma pa tudi strupeni učinki arzena in drugih kemikalij, s katerimi je imel neprestano opravka. Leta 1864 je hudo zbolel in po dveletnem hiranju je umrl v Ljubljani 21. avgusta 1866.

Ta veliki mož je poleg Scopolija, Hacqueta in drugih znamenitih mož, ki so se rodili in živeli v Idriji, mnogo pripomogel k napredku naravoslovnih znanosti. Kraj, čas, okoliščine in ljubezen do narave, do spoznanja njenih skrivnosti in zakonitosti ga je gnalo do vsega tega, kar nam je zapustil in njegova dediščina še danes služi strokovnjakom za proučevanje pri nadaljnjih raziskavanjih na področju prirodoslovnih ved.

Ohranili ga bomo v spominu tudi kot velikega rodoljuba, ker je za vse nove podatke in imena vnašal slovenske besede; lahko smo ponosni, da se je ta zaslužni mož rodil, živel in delal pri nas v Idriji.

Viri in slovstvo:

1. dr. V. Bohinec, F. Planina in J. Sottler: Slovensko Primorje v luči turizma
2. Proteus — leto XVI — številka 3
3. Proteus — leto XXVIII — številka 9—10

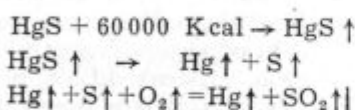
Proces pridobivanja živega srebra v topilnici v Idriji

Živo srebro se nahaja v našem rudniku v glavnem kot cinabarit (HgS) in kot samorodno živo srebro v obliki drobnih kapljic.

Čisti cinabarit vsebuje 86,2 % živega srebra. Jalovina (karbonati, skrilavci in drugi minerali) precej osiromašijo vsebnost živega srebra v naši rudi, tako da je v njej povprečno le nekaj desetink odstotka Hg.

Princip pridobivanja Hg:

Ruda se segreva na ca. 800—900 °C ob dostopu zraka, pri čemer potekajo naslednje enačbe:

Dimni plini se v kondenzacijskih baterijah ohladijo, živo srebro, prah in voda se usedejo na dno, v bazene pokrite z vodo. (To mešanico imenujemo surova štupa.) Štupo zgetemo z apnom, ki fizikalno veže vodo, nečistoče in masti, tako da se pod pritiskom odločajo čiste kapljice živega srebra.

Živo srebro odteka skozi luknjice v dnu gnetilnega aparata. Ostane pregnetena štupa, ki vsebuje še nekaj Hg, zato jo vračamo v proces.

Pline, ki vsebujejo poleg O_2 (6—8 %), N_2 , SO_2 (2 %) in CO_2 (ca. 12 %) še nekondenzirano Hg, potiska ventilator v visok dimnik in od tu v atmosfero.

Ta proces se je odvijal v svetu in pri nas v najrazličnejših napravah — od najprimitivnejšega žganja v kopah in kondenzacije Hg na drevesnih listih pa do sodobnih mehaniziranih peči.

Trenutno se naša topilnica še vedno modernizira in dokončno mehanizira. Postavljamo moderne rotacijske peči, ki so izpodrinile stare jaškaste peči, ki bodo verjetno v celoti nadomestile tudi Čermak-Špirekove peči. Ker je namen članka prikazati delovanje obstoječih naprav v topilnici, se bomo omejili le na opis procesa predelave rude v Špirekovih in rotacijskih pečeh.

Čermak-Špirekove peči:

Čermak-Špirekove peči so v glavnem izpopolnitev jaškastih peči.

V jaškastih pečeh se je lahko predelovala le groba ruda s premerom zrn od 30 do 70 milimetrov, v Špirekovih pečeh pa se predeluje drobna ruda do premera zrn 30 mm.

Špirekove peči, zmogljivosti po 110 ton na 24 ur, so pravokotne oblike, dolžine 8,7 m, širine 6,7 m in višine 3,5 m. Vsaka peč je razdeljena na štiri enake jaške, v vsakem je 10 vrst nepregornih zidakov, ki imajo obliko strehe; le-ti so razvrščeni tako, da ruda počasi drsi po eni ploskvi zidaka in spremeni smer, ko pade na ploskev drugega zidaka. Tako se podaljša pot rude skozi peč in omogoči temeljitejšo pregretje kot pri jaškastih pečeh.

Peči kurimo z generatorskim plinom, ki ga posebej proizvajamo v plinskih generatorjih tako, da na prežarjen premog spustimo vodno paro, pri čemer nastajajo CO , H_2 in ogljikovodiki, ki v peči zgorijo v CO_2 in H_2O ter pri tem oddajo toploto, potrebno za doseganje temperature, pri kateri poteka že prej omenjeni proces žganja živosrebrne rude. Plin zgoreva v kurilnem jašku. Z ventilom in zidaki, ki so prosto postavljeni nad odprtini za dovod plina, reguliramo dovod plina v peč. Plin potuje nato pod strehastimi zidaki do stranskih kanalov v peči, se vrača v sredino in potuje skupaj s pečnimi plini, ki vsebujejo Hg, preko zbiralnih komor v kondenzatorske baterije. Vsako uro in 20 minut spustimo prežgano rudo iz spodnjega dela peči v železne vagončke. Vsa ruda v peči tedaj zdrsi navzdol za toliko, kolikor ji dovoljuje izpraznjeni prostor. V vrhnji del peči pa se nasuje nova ruda.

Živosrebrne pare potiska skupaj z drugimi dimnimi plini v kondenzatorje ventilator, tako da vlada v peči stalen podpritis 0,5 mmVs. Kondenzatorske cevi so tu deloma litoželezne, deloma pa keramične in iz salonita. Hladi jih voda, ki jo iz Idrijce črpajo črpalke. Dimni plini se ohladijo na 30 °C. Na stenah kondenzatorskih cevi se živo srebro kondenzira in pade na dno v korito pod cevmi. Spodnji konec kondenzatorskih cevi sega namreč v železna korita, ki so napolnjena z vodo. Živo srebro se tako nabira pod vodo skupaj s prahom in ostalimi primesmi. Enkrat mesečno sperejo kondenzatorje in izpraznijo korita. Surovo štupo odpeljejo v poseben prostor — stiskalnico.

Tu so postavljeni štirje gnetilni aparati, opremljeni s koncentrično pritrjenimi lopaticami. Na dnu aparata so odprtine za izpust Hg. S hitrim vrtenjem (45 obratov na minuto) gneteje lopatice surovo štupo in apno veže nečistoče, Hg pa odteka skozi odprtino v zbiralnik. Od tu ga potiska

črpalka preko steklenih valjev za čiščenje v dozirno posodo za polnjenje jeklenk. Dozirna posoda ima točno določeno prostornino, ki ustreza 34,48 kg Hg. Z nižanjem ali višanjem regulirnega vijaka lahko spremenimo prostornino posode glede na temperaturo, tako da pri vsaki temperaturi ustreza teži 34,48 kg Hg. Polnjenih jeklenk zato ni treba stalno tehtati. Kontrolira se samo vsaka 10. jeklenka.

Rotacijske peči

V Idriji obratujejo rotacijske peči od leta 1961. V svetu so te peči začeli uvajati leta 1916, in sicer v topilnici v New Idriji v Kaliforniji. Zdaj jih obratuje v svetovnih rudnikih Hg okoli 60. Rotacijske peči prodirajo v proizvodnjo Hg predvsem zaradi sorazmerno nizkih investicijskih in obratovalnih stroškov, velike prilagodljivosti zahtevam posameznih interesentov, lahke kontrole ter možnosti hitrega reagiranja in zato zmanjšanja izgub Hg. Količina prežgane rude na časovno enoto zavisi od vrste rude, vsebnosti vlage, vsebnosti žvepla in organskih substanc. Najidealneje se žge ruda z enakomernimi srednje velikimi zrni — ne pregroba in ne pre drobna, ki vsebuje žveplo le v HgS in nima drugih organskih substanc. Zelo motijo proces velike količine prahu in organske snovi v skrjavli rudi. Zato se kapaciteta peči lahko nekoliko poveša pri optimalni zrnatosti in sestavi rude, močno pa se zniža pri skrjavli, bogati rudi in jeklenki.

Osnovni sestavni del rotacijske peči je boben, dolžine 36,6 m in s premerom 2,1 m iz jeklene 22 mm debele pločevine, ki je znotraj obložena na hladnem koncu z granitnimi zidaki, v predelih z višjo temperaturo pa z nepregorno opeko visoke trdnosti in odpornosti proti obrabi. Boben peči je nagnjen za 6°. Cevasti podajalnik podaja rudo v sunkih izpod pločevinastega bunkerja v peč. Proces žganja rude v peči je protitočen. Ruda prihaja v peč na zgornjem koncu, gorivo, v našem primeru mazut, pa zgoreva v gorilcu na spodnjem koncu peči. Zrak mu dovaja poseben ventilator. Mazut se predhodno ogreva z vodno paro in elektriko, da postane tekoč in ga lahko črpalke potiskajo do gorilca. Do peči prihaja ruda iz bunkerja pod separacijo po gumijastem transporterju preko dveh zaporednih tehtnic v pločevinasti bunker nad podajalnikom. Dotok rude v peč se lahko regulira s spreminjanjem hitrosti podajanja. Za razliko od Čermak-Špirekovih in jaškastih peči teče ruda skozi peč enakomerno in je v peči približno 1 uro, medtem ko se je v prejšnjih zadrževala okrog 8 ur in več. V zgornjem delu peči se ruda predgreva,

voda odhlapi, v spodnjem delu pa se razkrajata HgS in nekaj karbonata. Prežgana ruda, tako imenovani »ostanki«, odhajajo iz peči na spodnjem delu — pod gorilcem, kjer padajo v pločevinast bunker, od tu pa jih odvažamo na odval k Idriji. Dimni plini, ki vsebujejo poleg hlapov Hg še CO₂, SO₂, O₂, N₂, H₂O in precejšnje količine prahu (mного več kakor pri Čermak-Špirekovih pečeh), pa odhajajo iz peči na zgornjem koncu, potujejo preko prašne komore, kjer se odsedajo grobi prašni delci, in ciklona, kjer se useda precej finih prašnih delcev, preko ventilatorja v kondenzacijski sistem.

Kondenzacijski sistem se pri novih pečeh sestoji iz litoželeznih kondenzatorjev, lesenih »sodov« in dimovoda. Kot že rečeno, so tu cevi kondenzatorja iz navadne sive litine. Prednost tega materiala je v tem, da sorazmerno dobro prevaja toploto in zato ni potrebno vodno hlajenje, slaba stran pa je v majhni korozijski odpornosti nasproti pečnim plinom. Čeprav so stene debele, propadajo v kratkem času. Vsekakor bomo tu še iskali boljših rešitev. Za razliko od Čermak-Špirekovih peči se tu notranjost kondenzatorjev spira vsak drugi dan. Pod kondenzatorji so betonski bazeni za vsedanje Hg, pokriti z vodo. Pod bazeni so nameščeni aparati za gnetenje štupe. Surova štupa se spušča naravnost iz bazena na aparate, ki jih ogreva para. Tu ji dodajajo živo apno. Čisto živo srebro odteka izpod gnetilnih aparatov po posebnem cevovodu v prostor, kjer ga polnimo v jeklenke.

Tudi leseni »sodi« pomagajo pri kondenzaciji živega srebra. Zaradi spremembe smeri plina in vrtinčenja se primejo drobne kapljice Hg na prašne delce in vodne kapljice, ki se usedajo na dno in zbirajo v betonskih bazenih. Iz sodov odhajajo dimni plini v atmosfero skozi dimovod, kjer se usede še nekaj živega srebra.

Izgube živega srebra

Prevladuje mnenje, da je metalurgija pridobivanja živega srebra iz rude zelo enostavna. V osnovi to tudi je. Vendar se je tu treba boriti s težavami, ki jih drugi metalurški procesi ne poznajo. Zaradi svoje lahke hlapljivosti in gibljivosti se živo srebro lahko gubi. Zato lahko nastajajo ob najmanjši nepazljivosti velike izgube.

1. Izgube Hg z ostanki

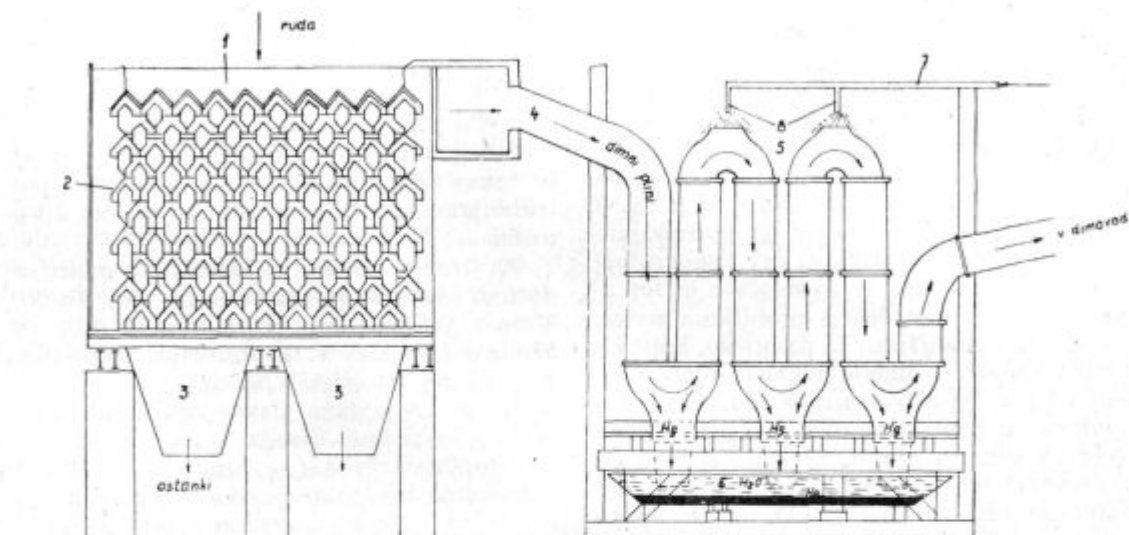
Če ruda ni dovolj prežgana, ostane v njej še živo srebro. Empirično je določeno, da sme biti vsebnost živega srebra v prežgani rudi 0,005 do največ 0,01 % Hg. Laže je doseči nižjo vsebnost pri rotacijskih kot pri Špire-

kovih pečeh. Pri njih kot pri drugih je treba paziti, da se vsa rudna masa enakomerno segreva na pravilno temperaturo. Tudi preveč toplote ne smemo dovajati, ker se pri tem lahko nekatere kamenine stalijo.

Vse izgube Hg kontrolira kemijski laboratorij tako, da jemlje vzorce, jih analizira ter v najkrajšem možnem času posreduje rezultate topilnici. Za Špirekove peči se dela

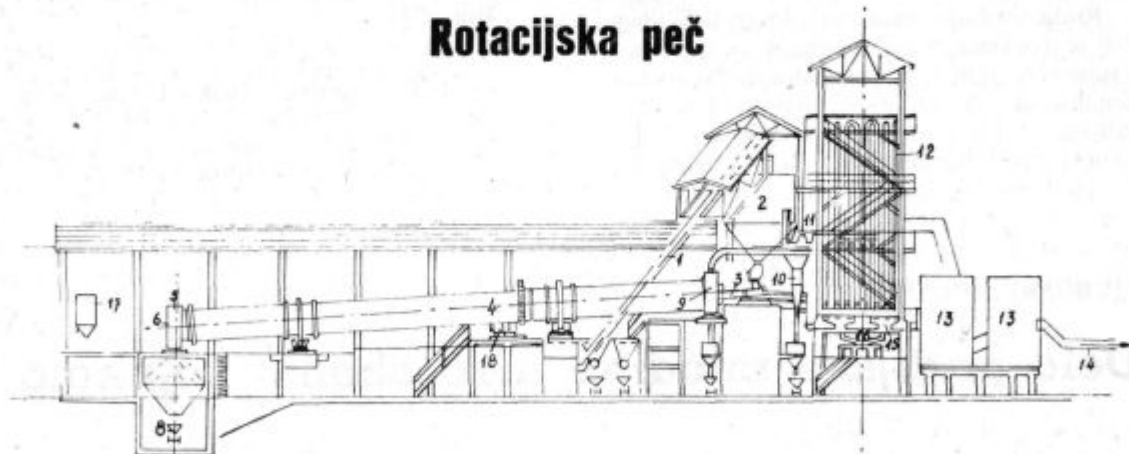
ena analiza ostankov vsake peči na izmeno. Pri rotacijskih pečeh pa tri na izmeno. Več pozornosti zahteva žganje bogate rude, zato se tu jemljejo vzorci in delajo analize vsako uro. Če se z analizami ugotovi visoka vsebnost Hg v ostankih, se pregleda najprej, če ni morda v vzorec prišel slabo prežgan kosček jeklenke, ki je bil slučajno pomešan med siromašno rudo. To pokaže analiza pa-

Prerez skozi en jašek in kondenzatorje Čermak-Špirekove peči

- LEGENDA:
1. jašek peči	5. kondenzatorji
2. strehasti zidaki	6. bazen za Hg
3. izpust za prežgano rudo	7. odvod hladilne vode
4. odvod plinov	8. šobe za razprševanje hl. vode

Rotacijska peč

- LEGENDA:
1. gumijasti transporter	10. ciklon
2. silos za rudo	11. ekshaustor
3. cevasti podajalnik	12. kondenzator
4. peč	13. leseni tanki
5. kurilna komora	14. dimnik
6. gorilnik	15. betonsko kondenzacijsko korito
7. silos za ostanki	16. gnetilni aparat
8. voziček za odvoz ostankov	17. dnevni rezervoar za mazut
9. prašna komora	18. pogon peči

ralelno vzetega vzorca. Če je tudi ta visoka, je treba najti nepravilnost v obratovanju peči. Tako je zagotovljena učinkovita kontrola prežgane rude.

2. Izgube Hg z dimnimi plini

Z analizami na RP je bilo ugotovljeno, da so pri normalnih pogojih obratovanja izgube Hg z dimnimi plini relativno majhne. Vsebnost Hg v plinih je odvisna od temperature, na katero plin ohladimo. Z nižanjem temperature bi sicer lahko še nekoliko znižali vsebnost, vendar bi bili stroški za povečanje učinkovitosti hlajenja nesorazmerno večji od cene malenkostno pridobljenega Hg. Pri obstoječih kondenzacijskih napravah je treba torej paziti na to, da se temperatura dimnih plinov ne poveča nad normalo. Ob enem skušamo doseči, da je tudi količina dimnih plinov čim manjša. Dovajati je treba ravno toliko zraka, kolikor ga potrebujejo vse snovi v rudi za razkroj pri temperaturi žganja rude. Seveda je to mogoče le teoretično, praktično se dela s prebitkom zraka, vendar čim manjšim. Za kontrolo količine dimnih plinov se delajo večkrat analize kisika (O_2) in ogljikovega dioksida (CO_2). Periodično se kontrolira tudi vsebnost živega srebra v dimnih plinih. Idealno bi bilo, če bi vsebnost teh snovi lahko avtomatsko kontinuirano registrirati. Za CO_2 in O_2 bo to mogoče, za Hg je težje.

3. Izgube Hg s kondenzacijsko vodo

Ruda vsebuje navadno okrog 1 % vlage. Pri segrevanju v peči odhaja voda skupaj z dimnimi plini v kondenzatorje. Tu se kondenzira in odteka iz bazenov pod kondenzatorji. V tej vodi se topi SO_2 iz dimnih plinov, tvori se žveplasta kislina H_2SO_3 , v

njej pa je nekoliko topno tudi živo srebro. Zato dobimo tudi v kondenzacijski vodi precej raztopljenega Hg. Pri normalnem obratovanju je te vode 200 do 300 litrov na uro. Pretok vode pa se močno poveča pri spiranju kondenzatorjev (do 8.000 l na uro). Izdelan je že postopek za izločanje Hg iz vode. S tem bomo tudi te izgube zmanjšali na minimum.

4. Ostale izgube

Ostanejo še izgube s ciklonskim prahom. Prah, ki se useda v ciklonu, vsebuje pri žganju siromašne rude neznatne količine Hg, zato ga lahko spuščamo v kanalizacijo. Pri žganju bogate rude pa se vsebnost nekoliko poveča, zato ga lovimo v bazenih in vračamo na peči.

Poleg teh znanih, merljivih izgub pa je še nekaj neznanih, ki nastanejo bodisi s potresanjem Hg med procesom ali na kak drug način.

Za izračun izkoristka Hg iz rude moramo poznati vsebnost živega srebra v njej. To dobimo z avtomatskim vzorčevanjem rude in analizami vzorcev v laboratoriju. Izkoristek je večji pri rotacijskih pečeh.

S tem so podane glavne značilnosti procesa pridobivanja živega srebra iz rude v naši topilnici. Proces se prav v sedanji fazi neprestano izpopolnjuje, zato bo prav lahko že ob izidu članka marsikaj spremenjeno.

Literatura:

1. Gordon J. Gould. »Mercury« — poglavja v knjigi D. M. Liddell: Handbook of non-ferrous metallurgy New York, Mc Graw-Hill, 1945
2. ing. Miloš Šulin: Prva faza rekonstrukcije topilnice rudnika živega srebra Idrija in njeni prvi rezultati: članek v reviji »Rudarsko metalurški zbornik«, 1964 št. 1.
3. ing. Albin Koželj: Rudnik živega srebra Idrija; članek v reviji Progres 1957.

LJUBOMIR KOLER

Delo partijske mladine med obema vojnama

Pojav nacizma v Nemčiji leta 1933 je pomenil okrepitev fašističnih gibanj po vsej Evropi. V Jugoslaviji pa je povzročil preorientacijo v vladnih krogih od francoske k nemški smeri.

Kot odgovor na to so se začele zbirati protifašistične in demokratične stranke v ljudskih frontah v Franciji, Španiji in predvsem v Jugoslaviji, kjer je močna fašistična

peta kolona začela ogrožati neodvisnost Jugoslavije.

Te spremembe v mednarodnih odnosih, predvsem pa spremembe politične smeri jugoslovanske vlade, so bistveno vplivale na nadaljnje revolucionarno delo emigrantskih organizacij.

Jugoslovanska vlada je želela zmernejše odnose na italijanski meji, zato je skušala

usmeriti delovanje emigrantskih organizacij bolj na prosvetno aktivnost, na drugi strani pa onemogočiti teroristično dejavnost na svoji zahodni meji.

Obveščevalna služba dravske divizije je narekovala po svojem posredovalcu Danilu Zelenu (tehničnem vodju Tigra) čim večjo previdnost pri prehodih čez mejo, da ne bi prišlo do oboroženih spopadov. Vodstvo Tigra je pošiljalo svojim ilegalnim skupinam direktive, naj bi ukinili vse oborožene in druge nasilne akcije na Primorskem, medtem ko naj bi se organizacijsko utrjevale za bodoče akcije. Taka in podobna navodila so naletela na nerazumevanje pri posameznih skupinah, ki so začele s samostojnimi akcijami proti fašističnemu okupatorju. Tako so se začele izmikati glavnemu vodstvu Tigra najbolj revolucionarne skupine, ki so s svojimi samostojnimi akcijami povzročale precejšnjo napetost med vodstvom in obveščevalnim centrom v Ljubljani. Vsa prizadevanja Tigra, da bi postavili trdne zveze s temi skupinami, so se izjalovila, ker so se reorganizirale tako, da je bilo z njimi zelo težko dobiti zvezo.

V tem času je bilo že vsem nižjim voditeljem jasno, da je višje vodstvo Tigra popolnoma odvisno od obveščevalne. Proti takemu stališču so se postavili nižji voditelji, ki so mu očitali, da pasivizira revolucionarnost organizacije in borbo proti fašizmu. V skladu s temi dogodki se je začela preorientacija nacionalističnih pozicij k demokratični protifašistični ljudski fronti na Primorskem nekoliko počasneje, medtem ko so se v Jugoslaviji skoraj vsa emigrantska društva aktivno utapljala v naraščajoči ljudski fronti.

Med najbolj trdovratne opozicionalce proti takratnemu vodstvu Tigra je spadal Ivo Višnjevca iz Trsta, vendar njega nameravam opisati pozneje. Drugi nasprotnik takratne smeri je bil Ante Grbec iz Trsta, vendar se je nekoliko razlikoval od Višnjevca v načinu dela. Bil je tih, skromen in vedno pripravljen za načrtno delo. Njemu je bila borba proti fašizmu življenjski cilj in mu ni bilo mar za osebna politična gledanja v minulosti. Rodil se je v Trstu 25. julija 1892. leta, kjer je imel priliko spoznati vse trpljenje zapostavljenega slovenskega naroda. Preživel je svojo mladost tam, kjer se začelja strnjeno slovensko ozemlje. Prva svetovna vojna ga je pobrala v cvetu mladosti. Moral se je boriti po raznih bojiščih več kot dve leti, dokler ni postal invalid.

Ze 1. 5. 1921. leta ga vidimo v največjem političnem metežu v obrambi narodnih pravic slovenskega naroda v Trstu kot tajnika političnega društva »Edinost«, in sicer od

prvih volitev v Rimski parlament meseca maja 1921. leta pa do oblastvenega razpusta društva 20. oktobra 1928. leta. Istočasno je bil tudi odgovorni urednik tržaškega dnevnika Edinost do procesa zaradi devetnajstih člankov proti Gentilejevi reformi 1925. leta. V tem času je vložil vse sile za narodno-obrambno delo.

Zaradi njegovega zadržanja so mu italijanske oblasti naredile mnogo hišnih preiskav, bil je večkrat zaprt in končno konfiniran v južni Italiji.

Kot vojnega invalida so ga odpeljali na otok Ponzo, kjer je obolel za tropsko malarijo. Bolnemu so menjavali bivališče, prepeljali so ga v Potenzo v Melgi, kjer se je pri potresu 1931. leta komaj rešil izpod ruševin, nato pa v Matezo in na Liparske otoke.

Pred njegovim povratkom v Trst so mu aretirali ženo Valerijo roj. Sirok, jo zadržali več mesecev v zaporu, nato so jo konfinirali za dve leti. V oktobru 1932. leta pa je bila pomiloščena, amnestirana, vendar v omejeni svobodi pod policijskim nadzorstvom. Njegov 72-letni oče in mala hčerka Vida sta ostala sama. Starček je komaj dočakal sinov povratek in kmalu nato umrl. Zaradi teh okolnosti je tudi hčerka Vida hudo obolela. Tako jim ni kazalo drugega kot oditi v begunstvo v Jugoslavijo.

Z Antejem Grbcem sem se spoznal pomladi leta 1933 v Ljubljani v prostorih bivše Jugoslovanske matice; leta je bila sicer razpuščena že leta 1930 zaradi suma, da so nekateri mladinci dobili tu orožje. Na Rakeku so namreč jugoslovanske oblasti prijele nekega mladeniča, ki je povedal, da je dobil orožje na Jugoslovanski matici. Takrat je vladal Živkovičev režim in je bila velika napetost z Italijo. O tem dogodku na meji je poročal policijski komisar Markovič v Beograd. Posledice so bile prav hude. Razpust Matice, Orjune in še tedaj obstoječe emig. kat. organizacije. Sledile so hišne preiskave pri dr. Marušiču, Doktoriču, dr. Lavu Čermelju, pri njem celo v njegovi odsotnosti, ponoči.

Matica je bila sicer res razpuščena, vendar smo še vsi emigranti uporabljali ime Jugoslovanska matica, ker sta tam uradovala Grbec in Višnjevca. Grbec se je preselil kot tajnik Branibora v poslopje bivše Kreditne banke nekako v začetku leta 1934, medtem ko je Višnjevca uradoval v prostorih bivše Matice. Še celo pomladi leta 1935 sem dobival vse bolj težke naloge tako od Grbca kot od Iva Višnjevca. Vsak na svoj način sta iskala zveze onkraj meje, da bi lahko organizirala protifašistično dejavnost, kajti že njun službeni položaj je bil take narave, da sta imela za to priliko. Zato sta skušala vsak

na svojo roko povezati razne skupinice v trdno organizacijo, ki bi bila sposobna, ne glede na politično prepričanost, aktivnega delovanja za zrušenje laškega fašizma.

Višnjevca je stalno sprejemal v svoji pisarni nove begunce, ki so prihajali iz Istre, Slovenskega Primorja in Goriške. Od njih je dobival obvestila o delovanju raznih celic in skupin, ki so se same spontano organizirale ter so iskale zveze v Ljubljani.

Ante Grbec je kot tajnik Branibora imel močne stike s kulturno prosvetnimi delavci onkraj meje. Trudil se je, da bi bila čim bolj stalna.

Z menoj sta se povezala bolj po potrebi kot pa z organizacijskega stališča. Oba sta me imela za mladega idealista, sposobnega za vse naloge. Niti od daleč pa nista slutila, da imam že oblikovano politično gledanje; še manj pa to, da sem organiziran v trdni mladinski organizaciji.

Kot mladinec sem bil prepričan, da moram pomagati pri slehernem naprednem delu, zato sem imel do teh dveh sodelavcev globoko spoštovanje, ker sta bila pripravljena na vsako žrtev za osvoboditev Slovenskega Primorja in Istre. Pri raznih diskusijah sem opazil, da sta se izogibala strankarskih razprav. Vedno sta vsiljevala mnenje, da je treba združiti vse moči, ne glede na politično prepričanost. V ta namen sem dobival od njiju razno orožje, knjige ter drugo propagandno gradivo, predvsem pa zanimive naloge.

22. aprila 1933 sem odpotoval po nalogu Iva Višnjevca v Koper. Moja naloga je bila prenesti okrog pet kilogramov časopisov in letakov ter nekoliko dopisov in jih oddati tovarišu Blaškoviču; le-ta je delal na ladji, ki je prevažala soški pesek v Koper. O njem mi je povedal Višnjevca, da je po narodnosti istrski Hrvat, da zna dobro angleško, ker je bil dolga leta v Ameriki ter da ga bom našel nekje ob malem kanalu, kjer razkladajo pesek z ladje. Kot drugo zvezo mi je dal Višnjevca naslov tovariša Vladimira Medveščka, sina učitelja Bogomila Medveščka, ki je stanoval v Čevljarski ulici št. 4 v Kopru.

Kot tretjo zvezo sem moral poiskati družino Depangher v Miljah. Po enem tednu tavanja po Hrušici, Vipavski dolini in Krasu sem se končno ustavil v Rižani, kjer sem skrnil svoj tvor in se napolil nekaj časa po gozdu, potem pa po vinogradih in njivah v Koper, kamor sem prispel pred dvanajsto uro. Takoj sem začel spraševati za Blaškoviča med mornarji, ki so raztovarjali pesek. Neki starejši mož mi je rekel, naj počakam, ker je šel Blaškovič nakupiti hrane. Tako mi ni preostajalo drugega, kot da sem sedel in čakal. Pri tem sem opazoval okoli sebe, če zbujam radovednost, vendar nisem opazil nič

takega; delavci so delali naprej svoje delo, ne da bi me kdo kaj vprašal.

Ko sem se že naveličal čakati, sem zagledal malo čokato Blaškovičevo postavo. Neki delavec mu je pokazal z roko name, vendar sem moral čakati precej časa, da je prišel k meni, podal mi je roko ter me nekaj časa gledal v oči in vprašal, kdo sem. Po mojem odgovoru sem opazil presenečenje, odprl je usta in se zasmel, da so se posvetili zlati zobje v njegovih ustih, nato mi je rekel, naj še malo počakam, da bova šla skupaj na njegovo stanovanje.

Blaškovič je imel skromno stanovanje, sobo in majhno kuhinjo. Na mizo mi je znošil razne dobrote, medtem pa sem mu moral pripovedovati, kako sem prišel do Kopra, kaj sem prinesel. S skupimi besedami sem mu povedal, da imam skrita pisma in časopise. Odločil je, da pojdeva jutri s kolesom po te stvari, medtem pa naj se naspim in odpočijem, da bom spet sposoben za na pot. Pustil me je samega, da sem lahko mirno zaspal. Drugi dan sva se odpeljala vsak s svojim kolesom v Rižano do mojega skrivališča, vendar mi tovora ni pustil odnesti, češ da se bo jutri sam vrnil ponj. Ko sem ugovarjal, je rekel, da je to zame prenevarno. Drugi dan je Blaškovič vse skupaj pripeljal v stanovanje, razen orožja, obleke in nahrbtnika. Tretji dan sem se odpravil s kolesom v Milje, kjer sem celo popoldne poizvedoval, vendar se mi ni posrečilo odkriti družine Depangher. Zvečer sem se vrnil slabe volje domov. Blaškovič se je začudil, ko sem stopil skozi vrata, ker je bil prepričan, da so me dobili. To noč sem se že začel duševno pripravljati na vrnitev v Jugoslavijo, zato nisem dosti spal in sem vstal bolj utrujen, kot sem šel spat. Ta dan sem hotel še izkoristiti za zadnjo nalogo, da se odpravim še v Čevljarsko ulico, kjer je stanoval Vladimir Medvešek. Našel sem ga doma in ga povabil na zaupen razgovor, mu povedal, da me pošilja k njemu Grbec. Spočetka je bil nezaupljiv in redkobeseden, vendar sva nadaljevala s pogovori. Šla sva ob obali starega pristanišča, kjer mi je začel govoriti o ladjah ter mi povedal, da je vkrčan. Takoj sem videl, da je navdušen pomorščak. Zato sem ocenil, da bo sodelovanje z njim še lažje in uspešnejše, ker je njegova ladja povezovala vsak dan Koper s Trstom. Zato sem ga začel snubiti za sodelovanje s komunistično mladino. Pristal je in obljubil, da tudi doma ne bo povedal, čeprav je tudi mati delovala proti fašizmu v primorski ženski organizaciji in pri dr. Pertotu v Trstu. Ob tej priliki sem mu dal nekaj izvodov glasila KP Italije L'unità, ki je izhajalo v Parizu, ter nekaj slovenskih letakov.

V letih 1933 in 1934 sem bil sedemkrat ilegalno v Kopru in sem vsakokrat obiskal tudi Medveščka, prinašal sem mu propagandni material, predvsem laško protifašistično literaturo, slovenski emigrantski časopis »Istra« in razne knjige. Medvešček je postal izvrstna zveza med Koprom in Trstom. Proti koncu leta 1934 je moral z materjo zapustiti Koper zaradi policijskega preganjanja, medtem ko je moral njegov oče v emigracijo že leta 1929.

Drugi dan zgodaj zjutraj sem bil pripravljen za odhod. Blaškovič mi je izročil dva dopisa ter mi naročil, naj ju uničim, če bom v nevarnosti; nato sva se okoli 5. ure zjutraj odpeljala s kolesi do mojega skrivališča v Rižani. Kolesa je pustil v prvi hiši ob cesti ter me spremljal nekaj časa. Nato sva se poslovila in Blaškovič mi je še enkrat želel srečno vrnitev v Jugoslavijo. Bil je tako hladen in meglen aprilski dan; z grenkobo v srcu sem gledal na puste kraške planote, ki so ostajale za menoj. Izogibati sem se moral naseljenih krajev, da sem ostal neopažen in tako sem rinil dalje čez skale in grmovje, dokler mi temna noč ni ustavila poti. Drugi dan sem nadaljeval svoj pohod še z večjo vztrajnostjo, okrepljen z dobro zalogo hrane in vina. Blaškovič je vedel, da bo pot težka, zato mi je naložil hrane za tri dni. Ta potovanja menim opisati natančneje pozneje v knjigi.

Dne 4. 6. 1933 je sklical Jože Prohaska celični sestanek na Viču. Prisotni so bili Prohaska, Rado Pirc iz Trsta, Markič, Herman Majnik iz Idrije, pod imenom Gregorčič, in jaz. Razpravljali smo o varstvenih ukrepih glede na to, da je bila okrepljena žandarmerijska aktivnost v notranjosti in v obmejnem pasu. V sami Ljubljani je bilo opažati policijsko budnost povsod, kjer se je pokazalo kaj naprednega. Policija je začela s posameznimi aretacijami ter hišnimi preiskavami.

Dne 5. 7. 1933 sem bil po temeljiti hišni preiskavi jaz aretiran. Pri zaslišanju so hoteli imeti pojasnila, kje sem bil v aprilu, kateri so moji znanci ter o raznem propagandnem gradivu, ki so ga našli v mojem stanovanju. Po 5 dneh zapora so me spustili na svobodo. Dne 12. maja je bil aretiran Markič, katerega so zasliševali o istih zadevah ter je bil po 3 dneh izpuščen na svobodo.

Herman Majnik nam je podal poročilo o laških policijskih ukrepih na Idrijskem. Pri tem je omenil, da je zelo težko vzdrževati zveze, zato je predlagal, da bi pripravili razna skrivališča po ozemlju, koder smo se prebijali. Taka skrivališča naj bi vsebovala nepokvarljivo hrano, municijo oziroma orožje, obveze, posodo, odeje in ponjave ter posebno posodo za pošto, tako da bi vsi tisti,

ki bi prihajali čez mejo, imeli hrano in orožje, ne da bi se morali povezati s člani celice v tistem kraju. Ti Majnikovi predlogi so bili sprejeti z nekaterimi spremembami. Za idrijsko območje smo določili posamezna skrivališča, in sicer: Zagodov vrh, za Gladkimi ska-

Ante Grbec na Ponzi

lami, kjer smo imeli že od samega začetka svoje skrivališče, Koševnik pri Crnem vrhu, v Zali, ob cesti v Belo, v Doleh, v Lomeh pri Crnem vrhu, v bližini Godoviča, na Crnovrškem Javorniku, v Mrzlem vrhu, v Otaležah in v Plužnah. Na jugoslovanski strani pa v gozdu v Rovtah ter ob cesti Kalce—Planina. Vsa ta skrivališča naj bi pripravile idrijske celice, razen skrivališč na jugoslovanski strani.

Ta sklep je bil samo delno izvršen, prvič zaradi pomanjkanja sredstev, drugič pa zaradi samega vzdrževanja. Nakljub vsem tem težkočam pa so bila nekatera skrivališča dobro opremljena, kot npr. na Zagodovem vrhu, za Gladkimi skalami, v Zali, v Doleh, v Mrzlem vrhu in v Jugoslaviji. Ta Hermanov načrt se je pozneje pokazal kot zelo koristen. Ko smo proučevali, kako naj bi se ne-

opazno približevali državni meji, smo prišli do zaključka, da so vsa javna prometna sredstva za nas nevarna in neuporabna. Zato smo se odločili, da spravimo vse orožje, ki bi ga rabili za prehod čez mejo, v obmejna skrivališča in da bomo organizirali lastna prometna sredstva za dohod na mejo in obratno.

Meseca septembra 1933 smo se temeljito vežbali za prehode čez mejo z Radovanom Pircem s Proseka pri Trtsu, Gorkičem s Krasa in Markičem. To vežbanje nam je zelo koristilo, ker smo prehajali čez zamišljeno mejo z velikim uspehom. Straže, ki smo jih postavili v razdalji 40 metrov na skoraj enakem ozemlju kot na državni meji, nas niso opazile, ali pa smo jih že prej z napadom onemogočili. Na pohodu čez zamišljeno mejo je imel vsak cele tri ure časa, da je preplazil 100 metrov daljave. Stražarji so bili obveščeni o prehodih, vendar se je redko zgodilo, da bi stražar prej opazil prihajajočega. Stražarji so že po daljšem čakanju postali nestrpni in namesto da bi ležali na tleh, so vstajali ali sedeli in začeli premikati v ležečem stanju noge, iskati boljše kritje in s tem dvigali glave iz praprotja. Tako vežbanje smo izvajali zgodaj zjutraj ali pa v mraku. Tovariši, ki so prehajali čez zamišljeno mejo, so se obnašali boljše kot pa stražarji. Na ta način smo bili vedno dobro pripravljeni na akcijo.

Dne 15. septembra 1933 sem sklical sestanek s Pircem, Gorkičem in Markičem. Povedal sem jim, naj se pripravijo za na pot in v ta namen sem jim dal napotke. Ko so odhajali, sem poklical Radovana Pirca nazaj in mu sporočil, da pojde še to noč z avtomobilom proti meji. Zaradi tega je bil malo iznenaden, vendar se je takoj pomiril. Dal sem mu vsa potrebna navodila ter mu povedal, naj pride okoli 12. ure ponoči dobro oblečen, ostale stvari bo imel že vse pripravljene. Osebno mu nisem nikoli zaupal, imel sem vedno občutek, da ni iskren. Hotel sem ga preizkusiti s konkretno nalogo, da bi se prebil do Trsta s propagandnim gradivom, tam organiziral celico ter se vrnil v Ljubljano. Ob polnoči je prišel Pirc ves rdeč v obraz. Spremljal sem ga čez železniško progo na Viču in dalje po Tržaški cesti proti Brezovici. Ko sem pogledal na uro, je bilo tri četrt na eno. Vsak čas sem pričakoval osebni avtomobil iz Ljubljane. Pirc je postal vedno bolj nemiren, ker je mislil, da je kakšna druga ukana; začel me je spraševati, če pojdem z njim čez mejo. Na to vprašanje mu nisem odgovoril, pač pa sem pazil na vsak njegov korak in gib, taki trenutki so bili najbolj napeti in nevarni, ker sem sumil, da bi bil lahko agent »Ovre«. Za nama

se je sunkoma ustavil osebni avtomobil, v naslednjem trenutku je Škerjanc že odprl vrata in v istem trenutku sem potisnil Radovana v avto, on pa je pri tem zaklel: »Kaj hudiča delate z menoj!« Umiril se je šele na sedežu, ko sem mu dal v roke parabelo in pokazal nahrbtnik. Drveli smo z vso brzi- no proti Vrhniki in med vožnjo sem mu dal še zadnja navodila, naj si kupi v Ajdovščini kovček, v katerega naj bi zložil propagandno gradivo ter odpotoval z vlakom ali avtobusom v Gorico in dalje v Trst. Od meje do Ajdovščine naj bi šel čez Col peš po gozdovih. Pri tem sem mu izročil še 200 lir od Rdeče pomoči in mu naročil, naj parabelo kar uporabi, če bo potrebno.

Predloga, da bi pešačili po gozdovih do državne meje, nismo sprejeli iz več razlogov. Prvič zaradi tega, ker bi prihajali na mejo preveč trudni in bi se morali tam preveč dolgo zadrževati, kajti ves uspeh takega pohoda je bil odvisen od tega, da je bil izveden čim hitreje in v največji tajnosti.

Na tem sestanku je bil sprejet med ostalimi sklepi tudi ta, da se organizirajo še druge emigrantske celice med mladino, prav tako pa med ljubljansko napredno mladino, vendar do realizacije teh sklepov je prišlo šele konec leta 1934.

Herman Majnik in graničarji

Ko smo dne 8. 6. 1933 zvečer pripeljali Hermana z osebnim avtomobilom po Poljanski dolini k državni meji in smo mu želeli srečno pot, je nekaj časa gledal okoli sebe, kot da nam bi hotel reči: »A, sedaj me puščate samega.« Gledal je nekam med oblake in spuščal dim iz ust, kot bi hotel, da bi cigareta nikoli ne dogorela. Ta občutek sem dobro poznal, saj se je to dogajalo vsakomur, ki še ni bil vajen prehajati čez mejo, posebno tistim, ki so morali ostati v Italiji in nenehno bdeti na straži za sebe in za svoje sodelavce. Njim je bila Jugoslavija domovina in svoboda. Herman je naenkrat vstal popolnoma spremenjen. Oprtal je težki nahrbtnik, nasadil pištolo na kopito, z drugo roko je porinil naboje v pištolo ter nam podal roko v pozdrav. »Na svidenje, tovariši!« Iz njegovih oči je sijala odločnost, zato sem vedel, da bo prišel težki nahrbtnik v Idrijo. Hermanu je bilo jasno, da ne sme pasti v roke graničarjem, še manj pa Lahom, kajti z njim ne bi imeli nobenega usmiljenja, ker je nosil poln nahrbtnik orožja. S Pircem sva stala in gledala za njim, dokler se nama ni izgubil v grmovju. Po štirih dneh smo dobili iz Idrije sporočilo o Hermanovem pohodu. Zvedeli smo, da se je Hermanu posrečilo neopazno priti do meje, ko pa je napravil

nekaj korakov čez mejo, ga je zagledal jugoslovanski graničar ter zakričal: »Stoj, pucač ču!« Herman si ni mogel več pomagati, vrgel se je na tla ter vžgal po graničarju rafal. To streljanje so slišali Lahi v kasarno, ki je bila oddaljena od mesta spopada okoli 130 metrov, in so takoj napravili poplah, tako da jih je bilo jasno slišati, ko so hiteli po čistini na mesto spopada. Streljali niso, ker so vedeli, da je to nekaj v zvezi z jugoslovanskimi graničarji, vendar je obstajala nevarnost, da bi zaprli pot Hermanu. Ko je

on to opazil, je začel streljati še proti bližajčim se Lahom, sam pa se je naglo umikal v gozd. Tam so ga Lahi začeli obstreljevati od strani, in tako se je za nekaj časa znašel med laškimi financarji, ki so hiteli naprej po gozdu. V temi in splošni zmešnjavi je izgubil nahrbtnik in ga ni mogel najti. Ni mu kazalo drugega, kot da je počakal do jutra, ko ga je našel nekaj metrov pred sabo na ozki gozdni stezi. Tako je moral še ves dan hoditi in se skrivati, da je drugo noč srečno prišel v Idrijo.

Skupščina občine Idrija

Seja občinske skupščine dne 30. 12. 1965.

Na 9. seji je skupščina občine Idrija obravnavala:

1. Odlok o občinskem prometnem davku v občini Idrija. S tem odlokom je občinska skupščina na podlagi določb temeljnega zakona o prometnem davku določila višino občinskega prometnega davka za blago v prodaji na drobno. Občinski prometni davek na drobno je bil določen v višini 4 %, kar pomeni, da je davčna osnova ostala ista kakor doslej. S tem odlokom ni bilo določenih večjih sprememb v stopnjah prometnega davka, razen pri prodaji alkoholnih pijač (razen vina), kjer se je stopnja povečala za 5 %. Navedeni davek mora plačevati tudi vsa obrt, tako zasebna kakor družbena. Doslej družbena obrt tega davka ni plačevala za svoje storitve občanom.

2. Odlok o določitvi valorizacijske vrednosti točke v valoriziranih stanovanjskih hišah, stanovanjskih in poslovnih prostorih.

3. Odlok o amortizaciji stanovanjskih hiš.

4. Odlok o najvišji stanarini za stanovanja, ki jih upravlja organizacija za gospodarjenje s stanovanjskimi hišami (stanovanjsko podjetje).

5. Odlok o minimalnih tehničnih normativih za vzdrževanje stanovanjskih hiš in stanovanj v družbeni lastnini in o načinu delitve sredstev za investicijsko in tekoče vzdrževanje.

6. Odlok o odstotku sredstev, ki se izločajo iz sklada skupne porabe za subvencioniranje stanarine.

7. Odlok o prenehanju veljavnosti odloka o ustanovitvi sklada za zidanje stanovanjskih hiš Idrija in o likvidaciji tega sklada.

8. Odlok o razveljavitvi nekaterih predpisov skupščine občine Idrija s področja stanovanjskega gospodarstva.

9. Odločba o ustanovitvi stanovanjskega podjetja Idrija.

10. Sklep o prenosu sredstev sklada za zidanje stanovanjskih hiš Idrija.

Vsi odloki, navedeni od zaporedne številke 2 do 10, so bili izdani na podlagi zveznih zakonov, s katerimi je bila uveljavljena stanovanjska reforma zaradi čim večje ekonomizacije stanovanjskega gospodarstva. Tako je bilo ustanovljeno stanovanjsko podjetje Idrija, ki bo gospodarilo z vsemi stanovanjskimi hišami in stanovanji v občini Idrija, ki so v družbeni lastnini in ki so jih državni organi ter delovne organizacije prenesli v upravljanje novo ustanovljenega podjetja. Sredstva ukinjenega sklada za zidanje stanovanjskih hiš Idrija so bila prenesena v kreditni sklad Kreditne banke Gorica pod pogojem, da ta banka navedena sred-

stva uporablja za kreditiranje stanovanjske izgradnje na območju občine. Valorizacijska vrednost točke je bila določena v višini 1.020 Sdin. Izhaja iz ugotovljene kalkulativne gradbene cene za 1 kvadratni meter uporabne stanovanjske površine, veljavne meseca decembra 1966. Določeno je bilo, da najvišja letna stanarina za posamezno stanovanje ne sme presežati 3,6 % revalorizirane vrednosti stanovanja. Amortizacija stanovanjskih hiš, ki so bile prenesene v sklad stanovanjskih hiš stanovanjskega podjetja Idrija, je bila določena po stopnji: — zidane zgradbe iz trdega materiala 1 %, za montažne zgradbe in zgradbe iz mešanega materiala 1,25 %, za montažne zgradbe iz lahkega materiala 2 %. Končno so bili razveljavljeni vsi dotlej veljavni občinski predpisi s področja stanovanjskega gospodarstva, ker je bilo z novo sprejetimi odloki na novo urejeno celotno stanovanjsko gospodarstvo v občini.

11. Odlok o rokih čiščenja in pregledovanja kurilnih naprav in dimnih vodov na območju občine Idrija. S tem odlokom je določeno, da se morajo kurilne naprave na trda in tekoča goriva in njih dimni vodi čistiti enkrat vsaka dva meseca. Kurilne naprave v zasebnih gospodinjstvih, kjer se v pretežni večini uporablja elektrika ali plin, se v času od 1. julija do 1. septembra čistijo po potrebi. Kurilne naprave in dimni vodi v gostinskih obratih, menzah, pekarnah, slaščičarnah ter v drugih delovnih organizacijah, kjer se kurilne naprave stalno uporabljajo, se čistijo vsakih 14 dni, oz. vsakih 8 dni centralne in druge naprave in njih dimovodi. Industrijski parni kotli in njihovi dimni vodi ter tovarniški dimniki se čistijo v dogovorjenih rokih, medtem ko se kurilne naprave in dimni vodi v obratih lesne industrije čistijo vsak mesec.

12. Občinska skupščina je sprejela rebalans sklada za šolstvo občine Idrija za leto 1965, zvišala skočnino za govedi od dosedanjih Sdin 2.000 na Sdin 3.000, sklenila uvesti redni likvidacijski postopek obrtnega podjetja »Mizar« Otalež in sprejela poročilo komisije za interno zakonodajo delovnih organizacij.

Seja občinske skupščine 14. februarja 1966.

Na svoji 10. seji je skupščina občine Idrija obravnavala:

1. Predhodno je razpravljala o predlogu proračuna občine Idrija za leto 1966.

2. Sprejela je program dela skupščine občine Idrija za leto 1966.

3. Sklenila je, da se področje idrijske občine priključi h geomedicinski regiji Ljubljana. Ta

sklep je bil sprejet po vrsti razprav v delovnih organizacijah in potem, ko je bila izvršena posebna anketa po vzorčni metodi med občani in delovnimi organizacijami. Rezultati ankete so pokazali, da se je od sodelujočih v anketi opredelilo 80,8 % občanov za Ljubljano in 19,2 % za Gorico; delovne organizacije so se 100 % opredelile za Ljubljano. Poleg navedenega je na takšno odločitev občinske skupščine vplivalo dejstvo, da idrijska občina po geografskih in prometnih prilikah teži k Ljubljani, da je vse do nedavne zgodovinske preteklosti Idrija spadala k Notranjski, kakor tudi, da so osnovne karakteristike zdravstvenega stanja prebivalstva v Idriji pod vplivom živega srebra, kar ne velja samo za rudarje, temveč tudi za ostalo prebivalstvo. Proučevanje teh bolezni pa se opravlja samo v Ljubljani. Občinska skupščina je tudi menila, da je ekonomičneje koncentrirati specialistično zdravstveno službo v večjih geome-dicinskih okoliših.

4. Sprejet je bil sklep, da občina Idrija pristopi k ljubljanski komunalni skupnosti za zaposlovanje delavcev. Ustanoviteljske pravice te skupnosti ima skupščina občine Ljubljana-Bežigrad. Takšna odločitev občinske skupščine je logično povezana z odločitvijo o pristopu k ljubljanskemu geomedicinskemu okolišu, ker je značaj teh služb takšen, da se morajo enotno urejevati v tistem okolišu, kjer je tudi organizacija socialnega zavarovanja.

5. Odlok o uvedbi krajevnega samoprispevka v naselju Labinje za popravilo poti Labinje—Cerkno.

6. Odlok o ukinitvi nekaterih skladov. Po tem odloku so bili ukiniti gozdni sklad, cestni

sklad, sklad za štipendije, sklad za društvene dejavnosti, sklad za tuberkulizacijo govedu in sklad za osemenjevanje goveje živine.

7. Odlok o povračilu stroškov in nagrad sodnikom porotnikom občinskega sodišča v Idriji.

8. Odlok o izdatkih za potne in druge stroške, ki se priznavajo občinskemu organu med materialne stroške.

9. Odlok o povračilu stroškov odbornikom članom svetov in komisij skupščine občine Idrija.

Z navedenimi 3 odloki je bilo urejeno nadomestilo stroškov, ki jih imajo odborniki, člani svetov in komisij, ter določena višina stroškov, ki se priznavajo občinskemu organu med materialne stroške.

10. Občina Idrija je podelila domicil Artilerijski brigadi IX. korpusa NOV in SVPB »Franja« v Novakih pri Cerknem. Odločitev je občinska skupščina utemeljila s tem, da je bila Artilerijska brigada ustanovljena v Sebeljah in se je pretežno del zadrževala na območju občine. Prav tako je partizanska bolnica »Franja« od ustanovitve do osvoboditve delovala v Novakih.

11. Podeljen je bil domicil Vojkovi brigadi in partizanski tiskarni »Slovenija« na Vojskem. Vojkovo brigado so sestavljali pretežno borci z območja idrijske občine, tiskarna »Slovenija« pa je delovala ves čas na Vojskem.

12. Občinska skupščina je prejela tudi poročilo sveta za narodno obrambo, izdala garancijsko izjavo ETI v Cerknem za najetje sanacijskega kredita, uvedla redni likvidacijski postopek za likvidacijo sklada za zidanje stanovanjskih hiš Idrija in Kavarne Cerkno.

Zapiski

Občni zbor planinskega društva Idrija

Planinsko društvo Idrija je polagalo obračun svojega dela na občnem zboru 26. marca. V preteklem letu je imelo 785 članov, od tega 425 starejših, 224 mladincev in 156 pionirjev. Organizacijo moramo torej po številu članstva prištevati med najmočnejše. Prav ta organizacija pa je vsako leto postavljena tudi pred najtežje probleme, ki jih kljub najboljši volji upravnega odbora pogosto niti ne more uspešno reševati. Pet planinskih postojank je tudi v preteklem letu prisililo upravni odbor, da se je ukvarjal skoraj izključno z gostinstvom in vse premalo s pravih planinstvom, čeprav je lani kazalo, da se bo vse obrnilo na boljše. Iz izčrpnega poročila predsednika inž. Ivana Gantarja je bila jasno razvidna vsa težka problematika tega društva, ki ima sicer lepo število članov, toda vse premalo pravih planinskih delavcev. Naše bralce bodo predvsem zanimale posamezne postojanke in poslužili se bomo predvsem predsednikovih ugotovitev:

Koča na Hleviških planinah je postala dostopna tudi za avtomobile, s čimer ji je bila dana možnost za mnogo večji razvoj. Žal pa tu zelo šepa oskrba in namesto večjega donosa imamo zopet povečano poslovno izgubo 53.000 Sdin. Potrebna bo nova oskrbnica.

Zavetišče na Sivki je bilo sicer poslovno aktivno, vendar ta aktivnost iz leta v leto peša in čisti donos je padel na 256.000 Sdin. Postojanka že od samega začetka ni ustrezala zahtevam današnjih planincev. Ureditvena dela bi zahtevala

prevelika investicijska sredstva, zato se društvo že nekaj let ukvarja z mislijo, da bi jo preselilo na boljši prostor, česar pa v tej poslovni dobi ni bilo mogoče urediti. Problem je toliko bolj pereč, ker zavetišče leži ob transverzali.

Zavetišče na Jelenku je tista postojanka, s katero ima naše društvo najmanj dela in skrbi, za kar se mora v veliki meri zahvaliti pridni in vestni oskrbnici. Dohodek je narasel na 1.127.000 Sdin. Prometa sicer ne ustvarjajo pravi planinci in je le škoda, da v večji meri ne posejajo tega lepega in zanimivega vrha.

Koča na Javorniku je zopet zaživela in obisk se stalno veča, ker je oskrbnica vestna. V kratkem času je ustvarila milijon bruto prometa, ki pa se še ni mogel izraziti v čistem donosu, ker so bila potrebna velika popravila. Lesene konstrukcije so po 13 letih dotrajale in društvo bo moralo v kočo vložiti še mnogo sredstev. Vrh Javornika bi moral po našem načrtu stati razgledni stolp. Jekleni stebri in ostali material je pripravljen, zato računamo, da bo stolp vsaj letos postavljen.

Planinski dom »Rudar« na Vojskem je preselil v turistično postojanko, žal pa se turistični delavci vse premalo zanimajo za Vojskarsko planoto. Pripravili smo načrte za nadzidavo terase, kar pa zahteva tako visoke investicije, da jih naše društvo ne bo zmoglo. Posebno poglavje pa je še pluzenje in vzdrževanje ceste, za kar vedno zmanjka denarja, čeprav je prav Vojsko tisti naš center, ki bi lahko imel najdaljšo zimsko sezono.

Žal pa tudi oskrbovanje doma ni bilo v redu. Bruto promet pa je kljub temu narasel, z

njim se je povečal tudi čisti donos na 2.050.000 Sdin. V septembru smo na podlagi dobrih priporočil namestili v dom oskrbnico, ki nam je dom popolnoma zavozila in nam napravila skoraj milijonski primanjkljaj. Društvo hrani vso potrebno dokumentacijo, ki nam jamči, da bomo pravdo na sodišču dobili, vprašanje pa je, kako nam bo dotekal denar. Ko smo uredili to zadevo, so nastopile še večje personalne težkoče in grozi nam, da bomo morali dom zapreti. (Opomba uredništva: v začetku sezone so dom res zaprli, s pomočjo turističnih činiteljev pa je bilo končno vprašanje oskrbnice rešeno zelo ugodno. Dom je sedaj v redu oskrbovan in je sprejel tudi že nove penzijske goste.)

Tudi pri ostali dejavnosti društva so bila v ospredju največ le finančna vprašanja, ki jih je moralo društvo reševati v zvezi z gospodarsko reformo. Planinska zveza Slovenije je priporočila občutno povečanje članarine. Bali smo se, da bi nam to povzročilo padec članstva, zato smo se odločili za najnižjo članarino.

Markacijski odsek se je v tem letu potajil. K sreči smo že prej dobro markirali naš del transverzale. Nujno pa bomo letos morali urediti ostale markacije.

Po poročilih je sledila krajša razprava, med katero je občni zbor pozdravil tudi predsednik meddruštvenega odbora Janko Fili iz Tolmina. Na tej osnovi je bil sprejet obširen delovni načrt za leto 1966, ki obsega 11 točk in zajema tudi večjo razgibanost mladinskega odseka ter razna ureditvena dela na postojankah.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen inž. Ivan Gantar, za tajnico Erna Poženel, za blagajnika pa Jože Rupnik.

Ob koncu je bilo tudi ponovno ugotovljeno, da je pri društvu še vedno prostih mnogo delovnih funkcij, ki so na razpolago vsem delavnim članom.

S. L.

Letni obračun turističnega društva Cerkno

Z manjšo zamudo je Turistično društvo Cerkno podalo obračun svojega dela 31. marca 1966. Predsednik Pavel Makuc je zajel v svojem poročilu celotno problematiko društva, ki jo je nato dopolnila še plodna razprava. To društvo se je v preteklem letu srečavalo s številnimi problemi in težkočami turizma, ki jih samo ni moglo rešiti in mu bodo morali v večji meri pomagati razni občinski forumi. Na tem ozemju imamo danes opraviti v glavnem s partizanskim turizmom, ki je prehodnega značaja. Toda Cerkno ima od njega prav malo koristi, ker so gostinske zmogljivosti vse preskromne. Bolnišnico »Franjo« je lani obiskalo preko 25.000 ljudi, med njimi tudi večje število inozemcev, ki pa so v glavnem samo šli skozi Cerkno. Zamisel o ureditvi primerne kampinga je bila na videz zelo lepa, vendar je ni bilo mogoče uresničiti.

Lep uspeh je bil dosežen s pustno prireditvijo »laufarijov«, ki si jo je ogledalo tudi mnogo tujih gostov. Prav letošnja prireditev je pokazala, da ji bodo morali posvetiti še večjo pozornost in ohraniti z njo vse prvobitnosti, ki so edinstvene. Prireditveni odbor razpolaga s precejšnjim materialom, za katerega bo treba najti primernejšo shrambo. V Cerknem bo treba urediti primerno zbirko iz časov NOB ter ji pridružiti tudi stalno zbirko originalnih pustnih mask.

Društvo tesno sodeluje z domačim planinskim društvom, ki pa ima prav tako velike težave s svojimi postojankami. Velika škoda je,

da ni bilo mogoče zgraditi primernejše postojanke na Črnem vrhu nad Cerknem, za katero se je zanimal neki inozemec, pa so uresničenje preprečili togi predpisi.

Društvo je izvedlo tudi natečaj za olepšavo mesta; dal je prav lepe rezultate: prvo nagrado v znesku 150 Ndin je prejel Janko Mavri, drugo nagrado po 100 Ndin sta prejela Janko Pagon in Ciril Tušar, tretjo nagrado po 50 Ndin pa Janko Bevk in Jože Podobnik. Več vaščanov pa je bilo pohvaljenih za lepo ureditev balkonov. Podoben natečaj bodo izvedli tudi letos.

Društvo je sprejelo tudi obširen delovni program za leto 1966, ki obsega povečanje članstva, ureditev lastne pisarne, organizacijo zabavnih prireditev, nastope laufarijev, srečanje »Franjevcev«, namestitev spominskih plošč v Cerknem, gradnjo ceste k »Franji«, založbo propagandnega materiala in spominčkov, študij kmečkega turizma, sodelovanje z občinsko zvezo in sosednimi društvi, skupno 18 točk, ki bodo zahtevale od društva največje napore in tudi večjo pomoč občinskih forumov.

Pri volitvah je bil izbran upravni odbor, ki je zajel najvidnejše turistične delavce: Pavel Makuc, Danilo Bratina, Dora Makuc, Franc Kobal, Janez Obid, Anica Rolih, Jože Stucin, Ciril Stucin in Franc Pagon. V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni Milan Lahajner, Ciril Obid in Jože Svetičič.

Občni zbor je pokazal, da ima Cerkno kar lepo število ljudi, ki so še vedno pripravljeni prispevati svoj delež k turističnemu razvoju tega lepega in zanimivega kraja.

Prvi letni obračun naše občinske turistične zveze

Dne 25. marca so polagali prvi letni obračun turistični delavci naše občine. Tajnica Erna Poženelova je v uvodu ponovno utemeljila potrebo te naše organizacije, ki je popolnoma opravičila svoj obstoj, čeprav se je morala boriti z večjimi finančnimi težavami, kakor smo predvidevali ob ustanovitvi. Prepričani smo bili, da je v občinskih krogih končno prodrla misel, da je tudi turizem donosna gospodarska panoga. Zal pa ta miselnost ni prodrla do finančnih virov in prav gotovo je, da brez vlaganja v turizem tudi v idrijski občini ne bomo imeli turizma! Perspektive iz 1 % davka na alkoholne pijače so nam obljubljale preko 7 milijonov. Turistični sklad je takoj ustvaril dvotirnost pri delitvi teh sredstev in nas pripeljal v velike finančne težave, zato je bil ukinjen, seveda s predpostavko, da bodo namenska sredstva ostala na razpolago turizmu. Kljub povečanju prometa alkoholnih pijač za 40 % od predračuna pa je zveza dobila za vsa tri društva in za svoje delo samo 3.060.000 Sdin. Razumemo, da so potrebe občine zelo velike, odprto pa ostane vprašanje, če je gospodarsko, da se prav turizmu odvzemajo sredstva.

Naše občinsko ozemlje smo razdelili na 7 turističnih regij: Idrija, Črnovrška planota, Gore-Dole, Vojskarska planota, Spodnja Idrija, Jelenk s planoto in cerkljansko ozemlje. Vse te regije imajo svojevrstne pogoje za turistični razvoj, pokrivajo pa jih samo 3 društva, čeprav je jasno razvidno, da bi jih morali imeti vsaj 7. Tako danes obdelujemo in zasilno obvladamo samo 4 okoliše, treh pa se turistični delavci niso še niti dotaknili. Te ugotovitve so jasne, le denarja ni, da bi mogli globlje zaorati.

Poročevalka je nato analizirala uspehe in neuspehe naših treh društev, kar bomo v tem

poročilu izpustili, ker smo o njih že poročali. Naj samo omenimo, da smo morali dajati določene prednosti Crnemu vrhu, ker je tukaj dotok domačih in tujih gostov popolnoma zagotovljen. Za pregled položaja pa navajamo nekaj statističnih podatkov, ki sami zase dovolj povedo:

	Domači gostje	Tuji gostje	Skupaj
1964	3.161	791	3.952
prenočitve	7.501	2.135	9.636
1965	3.598	1.001	4.599
prenočitve	7.663	2.516	10.179

Porast gostov znaša torej 16 %, prenočitve pa so se povečale samo za 6 %.

V Crnkem je bilo 662 gostov z 818 prenočitvami. To se pravi, da so se gostje zadrževali komaj en dober dan — torej izrazit prehodni turizem.

V Crnem vrhu pa je ravno obratno: imeli smo 503 goste, ki so ustvarili 3.531 nočitev. Gostje so se torej zadrževali povprečno po 7 dni. Nočitve so se dvignile za 27 %, letna izkoriščenost zasebnih sob pa je še zelo nizka, saj znaša le 10 %. Promet torej ustvarjajo samo v času najvišje letne sezone, zimska pa je bila slabo izkoriščena.

V Idriji je število gostov poraslo za 18 %, nočnine pa samo za 2 %. Semkaj štejemo namreč tudi Vojsko, ki bi moralo ustvarjati predvsem stacionaren turizem, pa je zaradi personalnih nerednosti popolnoma odpovedalo. Hotel »Nanos« v Idriji je bil letno izkoriščen 32,5 %, dom na Vojskem pa le 17,7 %.

Od skupnega števila nočitev odpade na Idrijo 63,8 %, na Črni vrh 29,3 %, na Cerčno 6,9 %. Tudi promet v gostinstvu se je zelo povečal, in sicer za 43,5 %. Na ozemlje TD Idrija odpade 53,4 %, na Cerčno 10,3 %, na Črni vrh 4,7 %, ostalih 31,6 % pa odpade na bolj oddaljene kraje. Sorazmerno je porasel tudi odkup tuje valute, katere smo v občini zamenjali za 19 milijonov Sdin, kar predstavlja kar 85 % porast nasproti prejšnjemu letu. Od tega je bilo zamenjano v Idriji 84 %, v Crnem vrhu pa 16 %. Vsota na prvi pogled ni visoka, vendar moramo upoštevati, da večina inozemcev menja valuto že na blokih.

Sporazumno z vsemi tremi društvi je bil izvoljen v glavnem stari upravni odbor: predsednik Srečko Logar, tajnica Erna Poženel, blagajničarka Ivanka Medved.

Glede na skromna finančna sredstva je bilo tudi sedaj sklenjeno, da bo zveza podpirala predvsem osnovno dejavnost društev ter bo tudi njim namenila glavni del sredstev.

S. L.

Ohranili jih bomo v lepem spominu . . .

Mikuž Frančiška roj. Pivk, gospodinja iz Zadloga št. 53, rojena 2. aprila 1896 v Lomeh, je umrla 7. marca 1966 v Zadlogu.

Tušar Terezija roj. Šinkovec, gospodinja iz Spodnje Idrije št. 48, rojena 13. oktobra 1894 v Srednji Kanomlji, je umrla 9. marca 1966 v Spodnji Idriji.

Kobal Franc, upokojenec iz Idrije, Zmage št. 14, rojen 25. septembra 1878 v Idriji, je umrl 15. marca 1966 v Idriji.

Miklavčič Ana, šivilja iz Spodnje Idrije št. 1, rojena 14. julija 1900 v Idriji, je umrla 16. marca 1966 v Spodnji Idriji.

Likar Ivana roj. Kolenc, gospodinja iz Mrzlega vrha št. 13, rojena 29. avgusta 1885 na Gorah, je umrla 19. marca 1966 v Mrzlem vrhu.

Rupnik Franc, kmet iz Godoviča št. 61, rojen 15. avgusta 1884 v Lomeh, je umrl 19. marca 1966 v Godoviču.

Kavčič Janez, upokojenec iz Idrije, Levstikova št. 12, rojen 2. avgusta 1885 v Idriji, je umrl 19. marca 1966 v Idriji.

Močnik Ana roj. Bogataj, gospodinja iz Idrije, IX. korpus št. 15, rojena 9. julija 1903 v Idriji, je umrla 19. marca 1966 v Idriji.

Brus Josip, šofer iz Idrije, Levstikova št. 20, rojen 8. februarja 1922 v Idriji, se je smrtno ponesrečil v Sommacampagna pri Veroni v Italiji 24. marca 1966.

Hvala Julijan, šofer iz Idrije, Kosovelova št. 10, rojen 15. decembra 1936 v Pečinah, je umrl v bolnici v Veroni za posledicami hude prometne nesreče dne 24. marca 1966.

Lapajne Vilijem, upokojeni rudar iz Idrije, Rožna št. 4, rojen 26. junija 1910 v Jeličnem vrhu, je umrl 25. marca 1966 v Idriji. (Bil je aktivni gasilec.)

Sedej Franc, upokojeni rudar iz Idrije, Kapetana Miheva št. 14, rojen 28. decembra 1897 v Idršku, je umrl 26. marca 1966 v Idriji.

Oblak Jernej, invalidski upokojenec iz Idrijskih Krnic št. 11, rojen 22. avgusta 1891 v Jagrščah, je umrl 26. marca 1966 v Idrijskih Krnicah.

Negri Nelo, kurjač iz Idrije, IX. korpus št. 14, rojen 4. julija 1928 v Koprju, je umrl 28. marca 1966 v Idriji.

Novak Frančiška roj. Sedej, gospodinja iz Idrije, N. Pirnata št. 5, rojena 11. aprila 1884 v Spodnji Kanomlji, je umrla 29. marca 1966 v Idriji.

Hladnik Terezija roj. Lapanja, kmetica iz Gor št. 19, rojena 25. avgusta 1876 v Jeličnem vrhu, je umrla 4. aprila 1966 na Gorah.

Podgornik Ivan, gozdni delavec v pokojju iz Vojskega št. 91, rojen 21. novembra 1894 na Vojskem, je umrl 7. aprila 1966 na Vojskem.

Eržen Ivan, upokojeni rudar iz Idrije, Vojkova št. 20, rojen 9. aprila 1887 v Otaležu, je umrl 10. aprila 1966 v Idriji.

Serženta Franc, kmetovalec iz Jeličnega vrha št. 4, rojen 9. oktobra 1894 v Sebrejlah, je umrl 12. aprila 1966 v Jeličnem vrhu.

Razpet Anton, socialni podpiranec iz Spodnje Idrije št. 1, rojen 19. maja 1890 v Labinjah pri Crnkem, je umrl 17. aprila 1966 v Spodnji Idriji.

Rupnik Antonija roj. Troha, gospodinja iz Idrije, Gortanova št. 4, rojena 4. maja 1884 v Idriji, je umrla 19. aprila 1966 v Idriji.

Bogataj Ivana roj. Novak, gospodinja iz Ledin št. 20, rojena 15. novembra 1880 v Ledinjskih Krnicah, je umrla 19. aprila 1966 v Ledinah.

Cuk Stefan, upokojeni rudar iz Idrije, Platiševa št. 4, rojen 19. decembra 1893 v Idriji, je umrl 24. aprila 1966 v Idriji.

Carl Valentin, upokojenec iz Lazca št. 24, rojen 5. februarja 1884 v Srednji Kanomlji, je umrl 29. aprila 1966 v Lazcu.